

UPPSALA OG MISJONEN

av

HAKON HAUS

Foredrag holdt på konsultasjonen på Misjonsskolen i Stavanger januar 1969 om «Misjonstenkningen i dag og i morgen».

Hvordan skal man egentlig finne et utgangspunkt for en saks-svarende behandling av Uppsala-dokumentet «Fornyelse i misjon»?

For det første er det verd å merke seg at det foreliggende dokument representerer et nytt omarbeidet dokument i forhold til det opprinnelige draft, og dette er forsåvidt ganske bemerkelsesverdig. Grunnen til dette er å søke i den kritikk som allerede var reist mot det opprinnelige draft, ikke minst fra skandinaviske hold, hvor det også var utarbeidet et alternativt draft. Men denne kritikk må således også være tilstemt av kirkemøtet når det opprinnelige draft ble trukket tilbake. Dette kan være et vesentlig moment til forståelse av det endelige dokumentet.

Ser man så på det opprinnelige draft, så var dette igjen et resultat av en lengere tids studium og kommisjonsbehandling. Av særlig betydning i denne sammenheng var rapporten om studiet av Den misjonerende menighets struktur i boken «The Church for Others». De misjonsteologiske synspunkter som fremkommer her, har da på mange måter blitt ført videre i det opprinnelige draft.

Det spørsmål som reiser seg er da: Hva skjedde egentlig idet man forkastet det opprinnelige draft og gikk over til utarbeidelse av et nytt dokument? Og kan dette si oss noe om veien videre i den misjonsteologiske situasjon?

For en nærmere vurdering av disse ting, må det skje en sammenligning og vurdering av de to dokumenter.

Det opprinnelige draft hadde tre hovedavsnitt:

- I. Evangeliet er det glade budskap om den nye menneskehet.
(The Gospel as Good News of a Renewed Humanity.)

II. Frihet til misjon. (Freedom for Mission.)

III. Fornyelse gjennom håp. (Renewal in Hope.)

Også det endelige dokument har tre hovedavsnitt, men de har her følgende overskrifter:

I. Misjonens mandat. (A Mandate for Mission.)

II. Misjonens muligheter (anledninger). (Opportunities for Mission.)

III. Frihet til misjon. (Freedom for Mission.)

Som man vil se, er en av overskriftene den samme i begge dokumenter, nemlig Frihet til misjon. Den første overskrift: Evangeliet er det glade budskap om den nye menneskehet, er derimot erstattet med Misjonens mandat. Allerede i dette ligger det åpenbart en klar erkjennelse av nødvendigheten av å forsøke å tale mer klart og presist om selve misjonsforståelsen, misjonens mandat og oppdrag.

Når det i det endelige dokument er kommet et hovedavsnitt om Misjonens muligheter (anledninger), så er det tydelig at det her er talt meget mer detaljert og konkret om disse ting enn i det opprinnelige draft. Avsnittet Fornyelse gjennom håp i det opprinnelige draft som var en kort epilog, er ikke lenger noe hovedavsnitt i det endelige dokument, men er blitt et siste avsnitt med overskriften Det visse håp (The Certain Hope).

Denne korte oversikt viser at det har foregått en ganske sterk forandring i forhold til draftet.

Hvordan forholder det seg så fra et mer innholdsmessig synspunkt — eller rettere: Fra et misjonsteologisk synspunkt? Kan man også der se vesentlige forskjeller?

Nøkkelbegrepet i draftet er uttrykket: En fornyet menneskehet. Man siterer i kommentaren i denne sammenheng fra det som sies om dette begrep i *The Church for Others*, hvor det heter at mens man tidligere som det rette mål for misjonen talte om «Christianization» (dvs. å føre mennesket til Gud gjennom Kristus og hans kirke) må det idag tales om «humanization»: «I dag er det fundamentale spørsmål meget mer spørsmålet om det *sanne* mennesket, og det dominerende anliggende må derfor være å peke på humanitet i Kristus (Humanity in Christ) som målet

for misjonen.» (Drafts for Sections Uppsala 68, World Council of Churches, Genève 1967, s. 34).

Denne nye menneskehet eller dette nye menneske er allerede født i Jesus Kristus, og både nasjoner og familier, og hele naturen lenges etter den dag da det nye mennesket vil bli åpenbart.

Og når vi har dette håp, er alle ting vår business – siden vi tror at *vår* Fader gjør alle ting nye, så er «problemene på verdens dagsorden» det vi har å gjøre med.

Men håpet er ikke virkelig hvis det ikke forandrer folks liv alt nå. Gud kaller mennesket til å vende seg til ham, og således i retning av den nye menneskehet. Dette kalles i Bibelen omvendelse eller bot. Det er identisk med kallet til å følge Kristus. Det er en smertefull tildragelse, idet vi må rives ut av vårt perverterte og selsentrerte liv. Men det er også en tildragelse full av glede, idet vi lærer å kjenne det nye liv i frihet. Dette nye liv gjør mennesket fritt til samfunn og fellesskap.

Denne nyhet at en ny menneskehet er grunnet i Kristus, må kunngjøres. Men den som skal kunngjøre noe, må også være en god lytter. Han må lytte til kunstnere og vitenskapsmenn, til menn av annen tro og til agnostikere, for å lære hva nytt Kristus har for ham gjennom dem. Og så må han lytte igjen etter at evangeliet er fortalt, for å bli klar over hvorvidt hans tilhørere har forstått eller misforstått, og hvorvidt han selv har forstått eller misforstått evangeliet. Dette er dialogens vei.

Hvis kirken er ledet av Ånden, går den foran verden på veien til fornyelse, og Skriften er pekepinn og veiviser. Uten den ville vi gå vill på veien. Men veiviseren er ingen erstatning for det å gå veien.

Misjon finner da sted hvor der er «tensions», motsetninger, spenninger og konflikter, de uløste religiøse, sosiale og politiske problemer, alle steder hvor mennesker er berøvet håpet om fornyelse og roper etter evangeliet om en ny menneskelighet. Blant disse konfliktsituasjoner pekes spesielt på revolusjonære bevegelse.

Og det er bare ved dialog at kristne i en pluralistisk verden kan klargjøre sin felles menneskelighet med mennesker av en annen

tro. På denne basis er nye former for samfunn mulig uten at det betyr noen oppgivelse av forpliktelsen overfor Kristus, og hengivelsen til ham. I møte med muslimer og hinduer, med marxister og humanister lærer kristne å se etter en felles basis for forståelse av mennesket, noe som vil føre til en dypere forståelse av sannheten.

I denne sammenheng tales det om «religious sub-cultures» — de forskjellige religiøse sekter — som springer frem fordi kirken og samfunnet svikter i arbeidet for en ny menneskelighet. De lever da i den illusjon at det bare er innenfor deres egne medlemmer at den nye menneskehet finnes.

De kritiske punkter innenfor samfunnet har øket i antall og også i intensitet, og derfor må hele kirken mobiliseres for misjon, og det må utformes nye instrumenter — en koordinert strategi regner med Åndens forskjellige gaver og de forskjellige behov i dagens verden. De tradisjonelle former for kirkelig utdannelse tar ikke tilstrekkelig hensyn til de gaver som enhver kristen har mottatt, og spesielt betones legfolkets betydning. Konfesjonelle misjonsprogram og budsjetter er ofte bundet til metoder for utdannelse og misjon som er foreldet.

I denne sammenheng må den lokale menighets funksjon fullstendig omvurderes, idet alle former for kirkelig liv er provisoriske. Man må oppgi et arbeidsprogram hvor kirken står i sentrum for det hele til beste for alle som lever innenfor sognegrensene, og forsøke å oppdage de former av motsetninger og konflikter som finnes, for å se hvordan disse ting kan løses.

Og man må også se ut over de lokale grenser — de store drabantbyer som vokser opp — nye industrielle soner — universiteter som blir internasjonale. I et samfunn som blir mer og mer sekulært og pluralistisk trenges nye former for misjon utover de rent lokale forhold og behovet øker for «felles innsats for misjon» (joint action for mission).

Det siste avsnitt taler om håpet. Å formidle og kunngjøre de gode nyheter om den nye menneskehet vil si at man tar del i menneskenes håp og fortvilelse. Vi som følger Jesus, kan ikke mer enn han trekke oss ut av en problematisk historie. Vi må ta del i

menneskeslektens konflikter, dens angst og nød. Vi må også bære på våre skuldre menneskets svakhet og fordervethet. Bare ved slik å ta del i det alt sammen kan den nye menneskehet bli gjort synlig. Og bare slik kan menneskeslekten idag virkelig motta forhåpningen om at alle ting vil bli nye, og alt nå begynne å ta del i den fornyelse som Guds seier vil bringe.

Vurderer man nu det misjonssyn som ligger bak dette draftet, så skulle det være tydelig at hele kirkens gjerning her er sett under synspunkt av en humanisering av alle dennesidige og menneskelige forhold. Misjonens mål — den nye humanitet — kan som det sies i kommentaren til draftet — også uttrykkes ved det gammeltestamentlige begrepet schalom (fred). Dette ord innbefatter da alle aspekter i menneskets liv slik som det etter Guds mening er tenkt: rettferdighet, sannhet, samfunn, fred etc. Det er i en sum alle gaver i den messianske tid. Det er en sosial virkelighet, en virkelighet mennesker imellom, realiseringen av hele skapningens mulighet og dens fullkomne forsoning og enhet i Kristus.

Og ser man så på det *endelige* dokument som ble utarbeidet, så synes det meg at man her beveger seg innenfor den samme grunnkonsepsjon, misjonsteologisk sett.

I det innledende avsnitt om misjonens mandat tar man også her utgangspunktet i menneskehetens lengsel etter fullt menneskelig liv, en verdensomfattende kamp for mening, verdighet, frihet og kjærlighet. Riktignok sies det her at vi er pålagt et budskap og en tjeneste som gjelder mer enn materielle behov, men vi kan aldri være tilfreds med å se på vår omsorg for de fysiske og sosiale behov som noe sekundært i forhold til vårt ansvar for de åndelige behov. I dag er det brennende relevant å beskrive Guds misjon, som vi har del i, som nyskapelsens gave, en radikal fornyelse av det gamle, et tilbud til menneskene om å vokse opp til full menneskelighet i Det Nye Mennesket, Jesus Kristus. Misjonens mål er altså her det samme: humaniseringen av alle menneskelivets forhold eller schalom.

I punkt 2 sies det så noe mer innholdsmessig hva den sanne menneskelighet består i, idet det hevdes at menneskene bare kan

erkjenne sitt sanne vesen når det ser seg selv som Guds sønner, ansvarlige overfor sin Far, for hverandre og for verden. Feilen er at mennesket sier nei til sin lydighet og sitt ansvar som sønn, og forvrenger sitt gudgitte herredømme til utbytting, harmoni til avstand og motsetning. I denne tilstand er mennesket fanget i sin egen forferdelige og uunngåelige hjelpeløshet, og dets dypeste rop gjelder den treenige Gud.

Jesus Kristus er imidlertid Det Nye Mennesket. I ham ser vi hva mennesket er ment å være, her åpenbares Guds bilde og den fullkomne lydighet. Ved hans død på korset er menneskets fremmedhet overvunnet. Guds betingelsesløse kjærlighet og miskunn tilbyr alle mennesker tilgivelse for skyld og frihet til å leve for hverandre. Veien er åpnet for alle mennesker til å bli sønner påny. I Jesu oppstandelse ble det født en ny skapning, og historiens endelige mål ble sikret: Kristus som den nye menneskehets hode skal samle alt til ett.

I det opprinnelige draft hadde man talt om at det nye mennesket var født eller grunnet i Kristus. Her heter det for det første at Kristus som den inkarnerte, korsfestede og oppstandne er Det Nye Mennesket. Det er en meget uklar formulering. Allerede som den inkarnerte må han sies å være det nye mennesket, men inkarnasjonen skulle primært understreke hans guddommelighet. Og hans korsfestelse og oppstandelse hører ikke hjemme i bestemmelsen av hans person, men av hans verk. Det forvridd uttrykk synes å indikere at det man spesielt er opptatt av, er å si at Kristus er det nye mennesket. Og de følgende setninger taler om hvordan dette er åpenbart både i hans liv og i hans død. Kristi person og hans liv og død sees altså primært under synspunktet av en åpenbaring av Det Nye Mennesket.

I tillegg til dette sies det imidlertid også noe om at hans død har overvunnet menneskets fremmedhet. Hva denne setning inneholder, er det faktisk umulig å si noe bestemt om. Dertil er den for uklar. Og det dreier seg jo her ikke om et eller annet perifert punkt, men om Kristi døds betydning, om det mest sentrale og betydningsfulle i hele vår kristne tro, selve evangeliet om Kristi stedfortredende lidelse og død.

Dette er så meget mer bemerkelsesverdig som det i den kritikk som var innkommet på forhånd, nettopp ble understreket at det ikke var talt klart om evangeliet om Kristi forsoning. Rettferdiggjørelsen ved troen alene for Kristi skyld er den artikkel som kirken står og faller med. Når det da er uklarhet på dette punkt, kommer det til å prege den følgende fremstilling, hvilket vi også skal se er tilfelle.

Riktignok tales det om Guds betingelsesløse kjærlighet og miskunn som tilbyr alle mennesker tilgivelse for skyld og frihet til å leve for hverandre, men dette settes ikke i relasjon til Kristi verk, og således skapes det heller ikke ved dette noen virkelig klarhet. På en måte blir det hele enda mer uklart, idet det på den ene side tales om at Kristus ved sin død har overvunnet menneskets fremmedhet og på den annen side om Guds betingelsesløse kjærlighet og miskunn.

At veien nå er åpnet for alle mennesker til å bli sønner på ny, er i og for seg greit nok, men denne vei er altså fremdeles like uklar. Og i sammenheng med det følgende hvor det tales om at det ved Kristi oppstandelse ble født en ny skapning og at Kristus skal samle alt til ett, kunne lett den tanke ligge nær at i og med Kristus er den nye menneskehet en virkelighet i vår verden som alle mennesker umiddelbart og nærmest på mystisk vis har del i.

Dette nye menneskeliv er imidlertid ikke bare et mål, men også en gave som tilegnes i troens svar. Den Hellige Ånd tilbyr denne gave i mange forskjellige avgjørelsessituasjoner; han tar Guds ord og gjør det til et levende ord som kan omvende mennesker. Vår del av evangeliseringen kan beskrives som det å legge til rette anledninger for menneskets svar til Jesus Kristus.

Det er ganske underlig at evangeliseringen her bestemmes som det å legge til rette anledninger istedet for forkynnelse av evangeliet. Derfor kan det vel også hete at vendepunktet ofte ikke ser ut som noe religiøst valg i det hele. Det må da oppfattes som en eller annen moralsk avgjørelse.

Også i denne sammenheng opplever vi da denne glidning bort fra en bibelsk forståelse av omvendelsen i retning av en eller annen form for menneskelig avgjørelse. Her lyder ingen apostolisk formaning til å la seg forlike med Gud.

Og likevel tales det om en ny fødsel, det å dø og oppstå — og dette skal stadig gjentas. Det er vanskelig å tolke dette inn i noen annen kontekst enn som en stadig eksistensavgjørelse. Derved blir også dette avsnitt i bunn og grunn uklart, og det henger naturligvis igjen sammen med den uklare forståelse av evangeliet.

Kirken får en større plass i dette endelige dokument, idet det her tales om at man finner sitt sanne liv i Kristi legeme, i kirkens liv i Ord og sakrament. Kirken er dog ikke den nye menneskehet, men her opplever man tegnene på denne nye menneskehet, idet Guds folk åpner seg for hele menneskeheten i tjeneste og vitnesbyrd. Derfor er kirkens vekst av største betydning. Men det man setter sitt håp til er den endelige begivenhets mysterium, den som forblir i Guds hånd.

Kirken er, så vidt jeg forstår, egentlig bare sett på som tegn på alle tings gjenopprettelse. Pars pro toto, førstegrøden. Følgelig er det ikke så vesentlig om man tilhører kirken eller ikke, om man er en kristen eller ikke. Også her får man liksom en anelse om at dette med den nye menneskehet er egentlig noe som allerede er ordnet for alle mennesker ved det ene nye mennesket.

Dette synes også å ligge bak det neste avsnitt om dialogen. I det skandinaviske alternativ het det at «for den kristne deltager i dialogen er vitnesbyrdet om den oppstandne Herre en avgjørende faktor. En dialog som ikke gir plass for vitnesbyrdet, er en pervertert form for samtale». Her heter det imidlertid: I dialogen deler vi med hverandre våre kår som mennesker, vår verdighet og vår syndighet, og gir uttrykk for vår felles omsorg for denne menneskelighet. Og det tales om nye former for fellesskap og felles tjeneste. Den ene møter og utfordrer den annen, vitner fra sitt innerste vesen om det som egentlig opptar ham når alt kommer til alt, det som ligger bak hans ord og handlinger. Som kristne tror vi at Kristus taler i denne dialog.

Man spør seg selv: Hvorfor *tror* man det? Er Kristus egentlig identisk med det dypeste i hvert enkelt menneskes vesen? Hvis den kristne i dialogen virkelig vitnet om den oppstandne Herre, så var det ikke nødvendig å tro at Kristus talte i dialogen. Men den forståelse av dialogen som her gjøres gjeldende, synes å være

uten det kristne vitnesbyrd, og dog innebærer det et virkelig møte i dyp og ekte menneskelighet som synes å innebære at også mennesker av annen tro eller av ingen tro egentlig tilhører den samme nye menneskelighet. Kristus virker også utenfor kirken og uten Ordet — Kristus extra muros.

Det siste avsnitt i misjonens mandat handler om mennesket i samfunnet, og at gjenreisningen av større rettferdighet, frihet og verdighet også er en del av gjenreisningen av den sanne menneskelighet i Kristus. Det som her tales om, er oppbygningen av et rettferdig samfunn og fellesskap med alle dem som virker for dette. Men det underlige er at man i denne politiske sammenheng taler om åndsgavenes forskjellighet i kirken. Disse åndsgaver sikter altså ikke mot menighetens oppbyggelse, men oppbyggelse av et rettferdig samfunn. Og så gis det en underlig og tilfeldig tolkning av apostler, profeter, hyrder og lærere. Igjen synes det tydelig at kirken ikke egentlig er noe atskilt fra verden, men som det gjerne heter i moderne sekulærteologi: et segment av verden.

Tross alle de positive forsøk som her er gjort på å tale mer bibelsk om misjonen, sitter man likevel igjen med det inntrykk at egentlig er det sekulærteologien som har bestemt hele grunnkonsepsjonen. Og det henger vel igjen sammen med det utgangspunkt som er valgt, nemlig den sanne menneskelighet.

Derfor får hverken Kristi forsoningsgjerning eller forkynnelsen av evangeliet eller kirken som de helliges samfunn atskilt fra verden, noen virkelig plass i dette system. Det man er opptatt av, er egentlig en forvandling av denne verden i retning av større menneskelighet, og Kristus er som Det Nye Mennesket på en underlig mystisk måte borgsmann for at dette skal virkeliggjøres. Her tales intet om Guds rike i eskatologisk forstand, om frelse og evig liv, — intet om at han skal dømme levende og døde, men bare om håpet om full menneskelighet.

Men hvem kan kjenne seg hjemme i dette, og hvem kan tro på et slikt budskap som tilsynelatende ikke tar synden og det onde alvorlig?

Når vi hevder at det i grunnen er sekulærteologien som be-

stemmer hele grunnkonsepsjonen, så henger det til sist sammen med at det egentlig ikke gjøres noe skille mellom kirken og verden.

Vi kunne for såvidt sitere fra van Buren: «Den kristnes misjon er den kjærlighetens vei hvorpå han finner seg selv, veien til ens neste, ikke den vei å forsøke å gjøre andre til kristne. Hans misjon er ganske enkelt å være menneske, slik som dette er definert av Jesus av Nasareth. Det er fullstendig nok at han praktiserer den frihet som han er frigjort til.» (The secular meaning of the Gospel, s. 191–192.)

Eller vi kunne sitere fra den oppsummering av kritiske kommentarer som KV-sekretariatet hadde latt utarbeide som veiledning for misjonsseksjonen, Summary of Critical Comments, stensilert utgave til generalforsamlingen: «Det grunnleggende spørsmål forblir åpenbart uløst. Kort uttrykt kan det formuleres slik: Der er enighet om at misjonen inkluderer:

- a) frelse for det enkelte mennesket og for grupper fra den kommende dom ved å motta Herren som personlig Frelser.
- b) et relevant vitnesbyrd i dag som vil manifestere den nye menneskehet som allerede har begynt i Kristus.

Uenigheten gjelder forholdet mellom disse to ting. Noen sier: Uten a ikke noe b, mens andre tror at Herren vil fullføre sin misjon selv om a bare hender mer tilfeldigvis (accidentally), som et biprodukt av b.»

Såvidt jeg kan forstå er det åpenbart at dette fundamentale spørsmål er «unresolved» også i det foreliggende dokument — eller at vekten egentlig ligger på b og at a derfor synes relativt irrelevant. At man overhodet kan kalle den enkeltes frelse ved troen på Kristus for et biprodukt, er forøvrig helt uforståelig ut fra bibelsk tankegang. Da kunne man heller betrakte b som et biprodukt av a. Hvordan skal man overhodet komme til et relevant vitnesbyrd om den nye menneskehet uten troen? Men der hvor troen er, der er også troens frukter som et vitnesbyrd om det Guds rike som kommer. En annen uttalelse i «Summary of critical Comments» er forøvrig meget opplysende: «Der er en forkjærlighet for kjente bibelske uttrykk som «forsoning» mens

andre like bibelske begreper som «det nye mennesket», «den nye menneskehet» synes mistenkelige.» (E. A. 2.)

Det underlige ved dette «statement» er at man mener å kunne bytte ut uttrykket «reconciliation» med the «new man» eller the «new humanity», ettersom man taler om «equally biblical concepts». Så vidt jeg kan forstå må dette bero på en fullstendig upresis og tilfeldig teologisk tenkning.

Ser man videre på det forholdsvis omfattende avsnitt II om Misjonens anledninger (opportunities), så synes det å stadfeste inntrykket fra første del.

Det begynner med et avsnitt om at kirke i misjon er kirke for andre. Det skulle i og for seg være greit nok selv om det skulle være selvinnsyende. Men den forståelse som dette uttrykk rommer ut fra den boken som bærer samme navn, er jo meget problematisk. Uttrykket «kirke for verden» og problemfeltet Gud — kirken — verden eller Gud — verden — kirken er dermed involvert. (Ellers oppnår man også et annet sted å få en direkte henvisning til dette verk — avsnitt III). Man noterer med glede at det her i innledningen heter at kirken har et uforanderlig ansvar for å kunngjøre evangeliet om Guds tilgivelse i Kristus for de hundrer av millioner som ikke har hørt det. Setningen står imidlertid meget isolert i forhold til det som ellers sies om misjonen. For det første følger det umiddelbart etter denne omtale av kirkens oppdrag noen underlige setninger om dem som kjenner hans navn og likevel vender seg bort fra hans misjon — hvordan nu dette er å forstå — og dem som uten å vite det tjener ham som levde for andre — hører de egentlig med i kirken? — og dem som forkaster kirken og likevel blir ved med å vente på den nye menneskehet — er det den menneskehet som er forløst og frelst ved Kristus? — Og for det andre er det som sies i det følgende om misjonen, vesentlig av sosial og politisk karakter. Nå skal det såvisst ikke nektes at den kristne og kirken har et ansvar i alle livets sammenhenger. Det som man imidlertid må stille spørsmålsteget ved, er om dette er misjon i samme mening som forkynnelsen av evangeliet. Da har vi igjen den situasjon at det ikke skjelves mellom kirken og verden — mellom skapelse og for-

løsning eller mellom de to regimenter. Og dermed truer hele misjonen med å bli en sosialpolitisk bevegelse, og Guds rike som en eskatologisk virkelighet fornektes. Når det f. eks. sies at vi alt for ofte har sendt leger og lærere der behovet i dag krever også byplanleggere, så kunne vel et misjonsselskap finne på å sende en byplanlegger, men i hvilken forstand er dette kirkens *misjonsoppgave*? At kirken må stå på de fattiges side i kampen for sosial rettferdighet, må det vel også være enighet om. Men er dette sosiale ansvar uten videre misjon? Og når det som et kriterium for prioritering i misjonen nevnes de aktiviteter som «gir de beste vilkår for – sammen med andre mennesker – å tyde tidenes tegn og gå mot den nye menneskehets komme», så er det vel egentlig sekulærteologiens sosiologiske interesse som er ute og går, og det synes å forutsette at vi alle uansett tro eller ikke går mot denne nye menneskehet.

Det som således i dette avsnitt om Misjonens anledninger får hovedvekten, blir kirkens sosialpolitiske engasjement, og det gjøres ingen forskjell mellom forkynnelsen av evangeliet som misjon og et sådant engasjement – ja, et sådant engasjement synes faktisk å være misjon i og for seg uavhengig av troen.

Vår Herre og Mester sa en gang: Hvem har satt meg til dommer eller skifter over eder? Det ser ut som det er aktuelt å minne om dette ord om ikke kirken skal bli en alminnelig sosial, politisk bevegelse. Eller man kunne minne om det apostoliske ord: Vårt borgersamfunn er i himmelen, hvorfra vi venter –, for da ikke å sitere Jesu eget ord: Mitt rike er ikke av denne verden.

I det siste – tredje – avsnitt går forøvrig den samme sammenblanding igjen. Det tales her om kirkens strukturer – om kirken er helt ut strukturert for misjon. Blant de gaver Gud har gitt sitt folk, nevnes ved siden av hverandre f. eks. forkynnelsens og helbredelsens gave og politisk virksomhet. Og under avsnittet om kirken i den lokale situasjon nevnes det at kirkens oppdrag kan utføres i mange former: menigheter, spesiell prestedtjeneste, helse- og velferdstiltak, ungdomsarbeid, politiske og økonomiske pressgrupper, funksjonelle grupper, fag-grupper og andre. Her synes for det første menigheten bare å være en form blant mange

og for såvidt ingen nødvendighet. Og for det andre har vi den samme sammenblanding av kirkelige og rent politiske oppgaver. Ja, til sist i dette avsnitt tales det om behovet for spesialisering på særlige områder som undervisning, distriktsutbygging, industri, fritid, automasjon, masse-media.

Det kan jo ikke være tvil om at når man subsummerer alt dette under begrepet misjon, da er misjonsbegrepet for lengst sprenget, og misjonens egenart er gått tapt, ja, også kirken som en åndelig eskatologisk størrelse. Kirken blir bare et segment av verden, og jeg kan ikke forstå det annerledes enn at grunnkonsepsjonen i denne misforståelse er av sekulærteologisk karakter.

Til sist i dokumentet tales det om den verdensvide sammenheng og nødvendigheten av samarbeide tvers over alle grenser. Her er også i disse avsnitt ikke noe skille mellom det som kan kalles kirkelige oppgaver eller samfunnsoppgaver. Og her er ingen forskjell mellom kirken og verden. «I en verden der hele menneskeheten kjemper for å virkeliggjøre sin felles menneskelighet og står overfor den samme fortvilelse og det samme håp, må den kristne kirke identifisere seg med hele samfunnet når den utfører sitt oppdrag i vitnesbyrd og tjeneste og i en ansvarlig forvaltning av våre totale ressurser.» Selvsagt blir det i denne sammenheng ikke plass for konfesjonelle forskjeller. Og det i en økumenisk uttalelse.

For meg ser det da ut som kirken og dermed også misjonen i denne uttalelse om «Fornyelse i misjon» har mistet sin identitet.

Jeg stilte i innledningen spørsmålet om hva som egentlig skjedde i Uppsala idet man forkastet det opprinnelige draft og utarbeidet et nytt. Etter den analyse som her er foretatt, forekommer det meg at der egentlig ikke skjedde noe vesentlig. Man fikk med enkelte setninger som kunne tyde på en mer bibelsk forståelse av misjonen, men grunnkonsepsjonen er fremdeles den samme. Her er ikke skjedd noe oppgjør med hele den sekulærteologiske oppfatning, og dermed er man faktisk like langt. Hvis man da ikke kan si at i de setninger som nå er kommet inn, gjør det seg gjeldende røster som egentlig mener noe annet enn hele dokumentet forøvrig – røster fra den sanne kirke.

Den vurdering som her er gitt av dokumentet har forøvrig også mange holdepunkter i diskusjonen i anledning av rapporten på selve møte i Uppsala. Jeg nevner her noen uttalelser som falt i forbindelse med den første behandling i plenarforsamlingen, da utkastet ble sendt tilbake til seksjonen for ny bearbeidelse, idet jeg likevel finner disse uttalelser relevante for forståelsen av det endelige dokument. Dr. Lønning uttalte bl. a. «at de teologiske forutsetninger som lå bak avsnittet om «Opportunities for Mission» var kontroversielle og egentlig munnet ut i en motivering for sekularisering (amounted to a plea for secularization)». Han håpet at generalforsamlingen ikke ville underskrive uttalelsene vedrørende «Church for Others». Dr. Lønning følte videre på at utsagnet om «å bevege seg med historien mot den nye menneskets komme» var tvetydig. «Er det å bevege seg med historien å bevege seg langs en smal sti eller etter en åpen, bred vei?» Det er tydelig at han her reserverer seg overfor de sekulærteologiske tendenser i utkastet.

Og prof. Skydsgaard spurte «om det i dette dokument var blitt sagt klart og uttrykkelig at ifølge Den hellige Skrift så forblir den hellige apostoliske misjon, selve misjonens kjerne og stjerne, forkynnelsen av Guds frie og ubegrensede miskunn og kjærlighet til menneskene, hans tilgivelse av all synd og skyld. Hvis ikke dette var sagt, ville alt som var sagt ikke imøtekomme den dypeste nød og hunger hos oss alle.» Dr. Skydsgaards uttalelse røper altså en dyp uro overfor spørsmålet om hvorvidt misjonens egentlige apostoliske oppdrag som forkynnelse av evangeliet overhodet er kommet klart og eksplisitt til uttrykk.

En av de skarpeste uttalelser falt ellers av Rev. J. R. W. Stott (Church of England): Han fant ikke i rapporten noe virkelig engasjement for menneskets åndelige hunger sammenlignet med hva som hadde kommet til uttrykk angående fysisk hunger og fattigdom. Kirkens viktigste engasjement må ligge i forholdet til de millioner av mennesker som går fortapt fordi de er uten Kristus. «Kirkenes Verdensråd bekjenner at Kristus er Herre. Herren sender sin kirke for å forkynne det glade budskap og vinne disipler. Jeg kan ikke se at generalforsamlingen er særlig ivrig

for å adlyde sin Herres befaling. Herren Jesus Kristus gråt over den byen som hadde forkastet ham. Jeg kan ikke se at generalforsamlingen gråter lignende tårer.» (Disse uttalelsene falt riktignok ved det første fremlegg i plenarforsamlingen — da utkastet ble sendt tilbake til seksjonen for en ny bearbeidelse. De er imidlertid meget symptomatiske for de problemer man stod overfor i Uppsala, og tross de bearbeidelser som må være foretatt, forekommer det meg at de likevel vesentlig beholder sin gyldighet. En virkelig radikal forandring av det første utkast er det da ikke tale om.)

Det er også meget interessant å legge merke til hva en av lederne i Seksjon II, som var med å føre dokumentet i pennen, dr. John W. Taylor, generalsekretær i Church Missionary Society (England), sier om Uppsala i CMS News Letter, okt. 1968. Etter å ha referert spenningen mellom vertikalister og horisontalister og de teologiske spørsmål man her står overfor, heter det: «Men i løpet av tingenes gang ble den syntese man søkte etter, aldri funnet. Rapportene inneholder sterke poengteringer av begge synspunkter, kastet inn i sammen med hverandre med atskillig dyktighet men ikke nok til å skjule deres fundamentale motsetning. Og dette er grunnen til at alle slike konsiperinger kommer til kort: Det alene å peke på at visse tradisjonelle ord er kommet med vil ikke tilfredsstille en tradisjonist, hvis deres mening blir fornektet i neste setning. Således kjempet forkjemperne for de to sider for at enhver setning som kunne sikre deres eget standpunkt skulle komme med, men de lyttet neppe virkelig til hverandre. Det fant ikke sted noe virkelig møte mellom dem.

Denne tilstramming og fastlåsing av de to ekstreme synspunkter, som kunne få slik ødeleggende virkning for kirkens misjon ut over all verden, er i hovedsaken, tror jeg, et resultat av det nedslag og påtrykk vi har hatt i de senere år av radikale teologiske spekulasjoner.

På den ene side har eksistensialismen gitt en underlig forvrengning både av historien og av håpet, idet den har redusert begge til subjektive uttrykk for menneskets totale og ytterste engasjement. Dette synes å tilskynde til en lære om forløsningen som et allerede fullført faktum (a fait accompli redemption) som allerede

omfatter hele menneskeslekten, slik at både forkynnelse og omvendelse på en måte er overflødig. — Å redusere det transcendentet til et minimum svekker ens sans for det som er absolutt annerledes ved det personlige liv både hos en selv og andre, med en tilsvarende overbetoning av samfunnets korporative strukturer.»

Den vurdering som her er gitt av dokumentet, svarer på mange måter til den analyse vi har gitt ovenfor. Og særlig interessant er det som sies om en *fait accompli* forløsning, som vi ovenfor også kom frem til.

Dr. Taylor sier at det ikke kom til noe virkelig møte mellom de to gruppene, hvilket også synes å indikere at den sekulærteologiske grunnkonsepsjon fremdeles er den samme.

Forøvrig ville man også kunne uttrykke det slik at det ikke kom til noe radikalt oppgjør med sekulærteologien. Og dette synes å stille oss overfor det dilemma som p. t. hersker innenfor den økumeniske bevegelse. Det er ikke så meget det at de enkelte kirker har hver sin konfesjonelle bakgrunn som det at denne bevegelse er fanget inn i den modernistiske teologi som her synes å ha fått et utstrakt spillerom, noe som igjen kan være et á propos til den utstrakte kommisjonsteologi. I stedet for disse mer eller mindre tilfeldig sammensatte kommisjoner skulle jeg tro at et ansvarlig kirkelig teologisk arbeide heller måtte kunne foregå innenfor de enkelte kirkesamfunn.

Med hensyn til selve dokumentet fra seksjon II, så er det spørsmål om begrepet «the new humanity» overhodet var egnet til eller bærekraftig nok til å formidle en rett bibelsk misjonsforståelse. Begrepet står i denne sammenheng ikke sentralt innenfor Skriften, og det er tydelig hvordan dette begrep har vært med å bestemme hele fremstillingen. Begrepet er i en teologisk sammenheng også meget diffust. Dr. Taylor var inne på dette i sin introduksjon av temaet i Uppsala: «Seksjonen må selv avgjøre om den ønsker å gi uttrykk for hva den kristne misjon er ved hjelp av begrepet «humanitet» eller om denne måte å gripe saken an på blir alt for humanistisk.» Han ønsket selv å beholde begrepet, men var klar over dets uklareth: «Mener vi det menneskelige som kvalitetsbestemmelse eller mener vi alle mennesker som

totalitet? Mener vi menneskelighet (mannedom) eller menneskehet (menneskeslekten)? (Kfr. The Uppsala 68 Report s. 22.) Det kan neppe være tvil om at det i høy grad har skapt uklarhet og at det også var med å fremme en sekulærteologisk forståelse.

Ut fra vår analyse av dokumentet kan vi da ikke tilstemme den relativt positive mottagelse som det fikk på enkelte hold, men finner at det må bero på en alt for rask vurdering av enkelte setninger innenfor dokumentet.

I bladet *For Bibel og Bekjennelse* betrakter res. kap. Erling Utne det nye dokument som en opplagt forbedring i forhold til det opprinnelige, som var preget av en uhyre uklar schalomteologi. Men han har samtidig meget sterke kritiske innvendinger og merknader å gjøre. Misjonens frelseshistoriske aspekt er blitt borte, menneskets frelse har ikke fått den fulle bibelske eskatologiske evighetsdimensjon over seg, men er for innomverdslig orientert, og betydningen av Kristi lidelse og død er uklar — «hele det margfulle i den bibelske forsoningslære, nemlig at det på korset skjer en guddommelig stedfortredende strafflidelse, kommer til kort i dokumentet.»

Sokneprest Johs. Langhoff vurderer også dokumentet som en «klar forbedring i forhold til det opprinnelige draft, selv om det nå ganske visst er temmelig uensartet — og hvordan skulle det kunne blive annet under sådanne vilkår? Det var glædeligt at det kunne lykkes at få ændret oplægget i så væsentlig grad, at ensidigheden forsvandt, og det nu fremtræder som et ægte økumenisk dokument. Det er ganske visst et kompromiss, og et sådant er aldrig tilfredsstillende for nogen av parterne. Men resultatet viser at det kan nytte at tage aktivt del i sådan et arbejde.» Kristen Gemenskap, hf. 3, 1968.

Hos oss har forøvrig særlig professor O. G. Myklebust behandlet dokumentet. Også han ser det som en klar forbedring i forhold til det opprinnelige. «Ved siden av horisontalismen var det en viss sekulærteologisk tendens i det første utkast, men denne er her klart avvist.» Til det første utkast hadde Myklebust som kjent sterke innvendinger. «Det er den ensidige aksentuering av evangeliets sosiale og etiske implikasjoner, fremhevelsen av medmen-

neskelighet, humanisering o.s.v. — som kan kritiseres. Kirkens kall er ikke først og fremst å engasjere seg i sosiale foretagender, men å forkynne budskapet om Gud som livets store virkelighet, den Gud som har åpenbart sitt vesen og sin vilje i Jesus Kristus, og som gjennom ham har forsonet verden med seg. *Forkynnelsen* har ikke fått den sentrale og avgjørende plass den har krav på ifølge det budskap og oppdrag kirken har fått seg betrodd, jfr. bl. a. Mt. 24, 14. — Fremhevelsen av de sosiale og etiske aspekter ville imidlertid i og for seg ikke ha vært så betenkelig om den ikke hadde ført med seg en tilsvarende ikke-understrekning av nødvendigheten av forkynnelsen av evangeliet for *alle* mennesker, *alle* folkeslag, — og i første rekke for de to tredjedeler av menneskeleken som fremdeles står utenfor Kristi kirke. Den svikt som her foreligger, er så meget vanskeligere å forstå som Avdelingen for verdensmisjon og evangelisering har til oppgave «å fremme forkynnelsen av evangeliet om Jesus Kristus for hele verden med det formål at alle mennesker må komme til troen og bli frelst.» (Tidsskrift for Teologi og Kirke 1968, s. 289 ff.)

De sterke innvendinger som her er gjort mot det første utkast, synes meg også vesentlig å måtte rettes mot det endelige dokument. Riktignok har man som sagt fått inn enkelte setninger som kan peke i en annen retning, men totalkonsepsjonen og «tonvikten» synes dog å være den samme.

Forøvrig har Myklebust gjort gjeldende at man må se hele møtet og de enkelte seksjonsuttalelser under ett. «I stedet for å betrakte møtet i Uppsala i lys av «misjonsdokumentet», vil vi her gi en fremstilling av misjonen slik dette møtet *som helhet* ga uttrykk for den. Utkastet for, resp. uttalelsen fra seksjon II må, for å vurderes rett, sees i sammenheng med de andre dokumenter, i første rekke utkastet for resp. uttalelsen fra seksjon I (Faith and Order-seksjonen). Når *disse* seksjonsdokumenter må tillegges spesiell betydning, er det fordi de gjør rede for de bibelske og teologiske prinsipper for KVR.s virksomhet, inkl. misjonsvirksomheten. — Når det gjelder misjonen, er det så meget naturligere å gjøre gjeldende dette tolkningsprinsipp som betegnelsen «misjon» — i samsvar med misjonstenkningen i våre dager —

brukes i en utvidet, en inkluderende betydning. — Misjonsdimensjonen i uttalelsen fra seksjon I er umiskjennelig, og bryter igjenom gang på gang, — det beste og viktigste Uppsala uttalte om misjonen, finnes i *denne* uttalelse og ikke i uttalelsen fra seksjon II, dvs. den «egentlige» misjonsseksjon.» (Tidsskrift for Teologi og Kirke 1968, s. 289 ff.)

Til dette tolkningsprinsipp er det imidlertid å innvende at det kunne ha noe for seg hvis det åpenbart var slik at teologien fra seksjon I hadde vist igjen og vært retningsbestemmende for seksjon II. Ellers vil jo bare sammenligningen vise hvor isolert Faith and Order står i den økumeniske sammenheng. At det blant deltakerne i Uppsala var andre synspunkter enn dem som kommer frem i dokumentet, lar seg som nevnt lese ut av de setninger man har forsøkt å få inn for en rett bibelsk forståelse av misjonen, men dokumentet som helhet lar seg som påvist ikke bestemme ut fra disse. Det vil imidlertid ikke si at det ikke er all grunn til å være takknemlig for at disse setninger kom inn — som et vitnesbyrd om en sann bibelsk forståelse av misjonen. Det håp man da kan ha for fremtiden, er at det er disse røster som må vinne frem og prege misjonstenkningen.

Det er første gang etter integreringen av Det internasjonale Misjonsråd i Kirkenes Verdensråd at man uttaler seg om misjonen, og man kan nesten ikke unngå å spørre seg selv om dette var noe lykkelig skritt.

Dokumentet bærer tittelen «Fornyelse i misjon», og man må naturlig stille seg det spørsmål hvilken hjelp til fornyelse man kan hente av dette dokument.

Først og fremst vil man naturligvis måtte frykte for at uttalelsen vil medvirke til at misjonen vesentlig forstås i retning av et sosialpolitisk engasjement. Fra våre unge misjonærer på språkstudium i utlandet, England og Frankrike, har vi allerede gjort visse erfaringer i så henseende. Også forholdet til de andre religioner og dialog-problematikken er uhyre aktuell, og vi kan ikke se at dokumentet gir noen klarhet i så henseende.

Det som vi her på den annen side vil stille spørsmål om, er imidlertid om det også lar seg utlede visse positive trekk til hjelp

i misjonsarbeidet. Vi for vår del kan etter den foregående fremstilling vanskelig se at det er mye å hente i så henseende. Det er forsåvidt betegnende at Myklebust i spørsmålet om Uppsala og misjonen rekurrerer til uttalelsen fra seksjon I.

Det man måtte kunne se etter, var om det i avsnittene II og III skulle gis visse impulser i retning av fornyelse i misjonen, særlig kanskje i spørsmålet om den misjonerende menighets struktur. Det kan sikkert være godt og nødvendig at kirkene besinner seg på sin misjonerende karakter, og det kan også være godt at man får lagt seg på hjerte ansvaret for en verden i nød og det ansvar som påhviler kirken for et rettferdig samfunn og humanitet. Den fremstilling som er gitt i dokumentet, kaller imidlertid i høy grad på teologisk klargjøring. Det samme gjelder i like stor utstrekning det som er sagt om en misjonerende struktur. Dokumentet er sterkt kirkekritisk. Kanskje må det være meg tillatt å trekke en parallell til de moderne ungdomsprotester som liksom er rettet mot hele «the establishment». De unge spilte jo også en fremtredende rolle i Uppsala. Man har faktisk et lignende inntrykk av det som sies om kirken. Og det gjør også at det vanskelig kan komme noe positivt konkret ut av det som sies ut fra en genuin kirkelig tenkning. Jeg nevner bare det som sies om samarbeidet tvers over alle grenser — noe som synes å gjøre hele den konfesjonelle problematikk uvesentlig. Jeg kan ikke fri meg for et inntrykk av noe visst svermerisk-spiritualistisk over hele fremstillingen. Det sterkeste inntrykk man sitter igjen med også ut fra avsnitt II og III er faktisk at det her er behov for en virkelig teologisk avklaring og opprydding.

I denne sammenheng kunne jeg også ha lyst til å si et par ord om selve misjonsbegrepet. Man opererer i dag med uttrykket misjon på seks kontinenter — et såkalt utvidet misjonsbegrep. Misjonen forstås som den virksomhet Gud utfører gjennom sitt folk over alt i verden. Eller som det heter i dokumentet fra Uppsala: «Kirken i misjon er for alle mennesker over alt.»

Hele kirkens liv og gjerning sees altså under misjonssynspunktet. Av flere grunner mener jeg dette ikke er en heldig uttrykksmåte. For det første får man liksom ikke plass til kirkens egen

vekst og fremgang i troen — det menighetsbyggende aspekt. Men enda mer avgjørende er det at man ikke får plass til den bibelske frelseshistoriske linje — fra Jerusalem til jordens ender. Dermed er der ikke bare et geografisk aspekt, men også et historisk aspekt over den kristne misjon. Det er noe historieløst over det moderne utvidede misjonsbegrep. Etter min forståelse er ikke de gamle kristne land som har hatt evangeliet i århundrer — selv om sekulariseringen kan ha kommet langt — misjonsmark på samme måte som de steder hvor man enda ikke har hørt evangeliet. Vi står i de gamle kristnede land overfor frafallets alvorstunge situasjon — der har vært en Guds ords historie gjennom generasjoner.

Dette er en annen situasjon enn hedningenes, og ved et frelses-historisk aspekt tas denne historie alvorlig. Det frelseshistoriske aspekt inneholder også et dynamisk moment — ikke bare utover til jordens ender, men også et aspekt frem til Jesu Kristi dag. «Dette evangelium om riket skal forkynnes for alle folkeslag, og så skal enden komme.»

For meg står det derfor vesentlig at man opprettholder det gamle tradisjonelle skille mellom ytre og indre misjon.

Professor Bengt Sundkler har forøvrig vært borti dette spørsmål og minnet om at det utvidede misjonsbegrep ikke må føre til at dette med dem som enda ikke har hørt evangeliet kommer i bakgrunnen. (Sv. Miss. tidskr. hf. 3, 1968.)

Og til sist får jeg kanskje lov å peke på at dette med fornyelse i misjonen primært er et spørsmål om en åndelig og teologisk fornyelse, og en fornyet forståelse for det apostoliske oppdrag som er gitt hele den kristne kirke.